

Palestina, bakermat van het christelijk geloof. Dat Jezus leefde, is zeker. Voor de rest heerst veel onduidelijkheid. Voer voor romanschrijvers, in goede en kwade zin. © Reporters

Toen in kribbe, vandaag in hart

God kwam onder de mensen tastbaar aanwezig en wezenlijk nabij. Vandaag moet Christus herboren worden in ons hart. Nog dichterbij eigenlijk, maar tegelijk zo ongrijpbaar. Met complottheorieën doen pseudowetenschappers velen twijfelen aan de waarheid van christendom. Kent u de ware grond en de 'geheimen' van uw geloof?

Lieve Wouters

GEHEIMZINNIGHEID is 'in'. Dat verklaart deels het succes van allerlei boeken en films die het christelijke geloof op losse schroeven proberen te zetten. Niet toevallig koos Bijbeluitlegger Geert Van Oyen voor zijn boek over het Marcusevangelie, waarvoor hij overigens werd beloond met de Prijs voor het Religieuze Boek 2006, de mysterieuze titel *De Marcuscode*. Moet ook in het evangelie zelf een code worden gekraakt? „Marcus doet zelf heel geheimzinnig over Jezus”, aldus Van Oyen. „In tegenstelling tot wat je zou verwachten, doet Jezus er bij Marcus alles aan om zichzelf niet openlijk als Messias te bekenen. Als Hij mensen geneest, mogen ze niets doorvertellen, en als demonen Hem erkennen als Zoon van God, moeten ze zwijgen. Dat zet de lezer aan het denken. Wie zou Jezus dan wel zijn? Heeft Hij iets te betekenen voor mij?”

„Als je de moeite doet om het verhaal in één ruk als een roman te lezen, word je gevoelig voor de signalen die Marcus uitzendt. Je gaat een relatie aan met het Boek, met de hoofdfiguur, Jezus. Dan pas kan de centrale zin in dit evangelie echt tot je doordringen: 'Wie groot wil zijn, moet de kleinste worden.' Dat inzicht kan je leven veranderen.”

Geheimen genoeg dus, maar er zijn ook nog historische feiten. Wat zeggen niet-Bijbelse bronnen over Jezus als mens? Eerlijk gezegd, heel weinig. Van Oyen: „We lezen over Jezus en de eerste christenen bij een viertal Romeinse geschiedschrijvers uit de eerste eeuw. Daardoor kunnen we

met zekerheid vaststellen dat Jezus bij het begin van die eeuw echt heeft geleefd.”

„Voor een preciezer datum kunnen we ons best baseren op het evangelie van Matteüs. Volgen we zijn gegevens, dan komen we uit bij een datum van 6 tot 4 vóór het begin van onze jaartelling, onder Herodes de Grote. Lucas en Matteüs noemen beiden de namen van de ouders, Maria en Jozef. Ook dit is met bijna zekerheid historisch te noemen.”

Maagd

„Verder zijn er echter zoveel contradicties in de bronnen, dat het moeilijk is meer zekerheid te hebben over de feiten. Neem bijvoorbeeld de plaatsbepaling. Volgens Matteüs verblijven de ouders in Betlehem, vluchten vervolgens naar Egypte en gaan van daaruit naar Nazaret. Bij Lucas komen Maria en Jozef uit Nazaret. Om Jezus toch te laten geboren worden in Betlehem, vertelt de auteur het verhaal van de volkstelling. We zouden die dan moeten situeren rond het vijfde jaar vóór Christus, maar vernemen daarover niets in buiten-Bijbelse bronnen. Jezus wordt volgens Lucas na de geboorte in alle rust naar Jeruzalem gebracht en in de tempel opgedragen, waarna het gezin terugkeert naar Nazaret.”

„Kortom, het enige wat echt duidelijk is, is dat er geen duidelijkheid is”, lacht de wetenschapper, die zelf tipt op Nazaret. Maar we hebben nog vragen voor hem in petto. Wat mogen we nu eigenlijk aannemen over de biologische

vader van Jezus? „Katholieken nemen de maagdelijkheid van Maria aan, zoals beschreven in de evangeliën, maar we kunnen daarover vanzelfsprekend geen historisch wetenschappelijke uitspraken doen. We kunnen uit de teksten afleiden dat Jozef niet de biologische vader is, maar hij is wél de wettelijke vader. Dat is van belang voor de stamboom, volgens dewelke Jezus in de lijn van koning David wordt geplaatst.”

„Het verhaal over de maagdelijkheid van Maria is er niet enkel om de hoogheid van Maria en Jezus uit te drukken, maar evenzeer om het belang van die Davidische lijn te benadrukken. Op die manier zagen de leerlingen in Jezus de vervulling van de profetie, vermeld in het tweede boek Samuël (7, 12-14).” Heel vroeg al, namelijk bij Celsus in de tweede eeuw, werd geïnsinueerd dat Jezus de zoon was uit een onwetige relatie van Maria met een onbekende man. Bekend is de joodse theorie dat Jezus de 'zoon van Pantera' zou zijn. In de moderne literatuur wordt hiervan gretig gebruik gemaakt en men maakt zelfs gewag van verkrachting. Van Oyens mening hierover?

„Volgens die theorie werd Maria door haar echtgenoot op straat gezet, toen die vernam dat Pantera een kind bij haar had verwekt. Zij vluchtte daarop naar Egypte, waar Jezus later geheime magie zou hebben geleerd en zodoende Zoon van God zijn geworden. Je kunt dit verhaal best beschouwen als een polemische joodse reactie tegen of spot met de bestaande christelijke opvatting van de maagdelijke geboorte in het Mat-

teusevangelie. Vele motieven hierin zijn een toespeling op dit evangelie: Jozefs verbazing dat Maria zwanger is, haar verblijf in Egypte, de titel 'Zoon van God', de wijzen (magie). De kans dat deze versie historisch is, acht ik uiterst twijfelachtig.”

Huwelijk

Wat met de rol van Maria Magdalena waar sinds *De Da Vinci Code* zoveel om te doen is? Hoe groot is de kans dat Jezus en Maria werkelijk een stel vormden? „Dat beiden zouden getrouwd zijn, is een uitvinding van de twintigste eeuw. Pseudowetenschappers beroepen zich hiervoor op antieke, vooral gnostische teksten. Die teksten moeten binnen het kader van de gnostiek worden gelezen. Daarin staat het huwelijk of de kus symbool voor de bereikte eenheid tussen de Verlosser die van God komt, en de mensheid.”

„Positief aan die gnostische teksten is dat ze ons de ogen hebben geopend voor de bijzondere rol die Maria Magdalena speelt in de canonieke evangeliën. Tot vóór kort werd ze ten onrechte gelijkgesteld met de boetvaardige zondares, nu ligt de klemtoon meer op haar aanwezigheid bij het kruis en haar rol bij de opstanding. Die aandacht verdient ze terecht en men kan er veel uit leren over de belangrijke rol van de vrouw in het beginnende christendom.”

Het historische onderzoek naar Jezus is zowat tweehonderd jaar geleden begonnen. Wat mogen we besluiten? „De belangrijkste en

uitvoerigste informatie over Jezus vinden we nog altijd in de evangeliën van het Nieuwe Testament. Maar je moet die bronnen op de juiste manier inschatten. Het zijn geen geschiedenisboeken, maar verhalen bedoeld om lezers het goede nieuws te brengen dat Jezus hun Redder is. Meer dan objectieve informatie, krijgen we Jezusbeelden aangereikt. De tegenstrijdigheden tussen de vier evangelisten is een rijkdom, die toont dat Jezus nooit los van een interpretatie verkrijgbaar is. Ze zijn als kleine diamantjes die schitteren van alle kanten. Elk facet belicht de mens Jezus op zijn manier.”

Ook de apocriefe (niet in de Bijbel opgenomen) evangeliën doen dat, al moeten we deze bronnen nog minder historisch noemen. Met de kersttijd in aantocht vertellen we u graag dit verhaaltje uit het Kindsheidevangelie van Thomas. „Jezus speelde met enkele kinderen op het dak van een huis. Een van hen viel en stierf. Toen de anderen dit zagen, liepen ze weg, zodat Jezus alleen achterbleef. De ouders van het dode kind beschuldigen Hem. Maar Jezus antwoordde: 'Dat heb ik niet gedaan.' Daarop sprong Hij zelf naar beneden en ging naast het lijk van het kind staan. Met luide stem riep Hij: 'Zeno, sta op en zeg mij: 'Heb ik je naar beneden gegooid?' Het kind stond onmiddellijk op en zei: 'Nee, heer, Jij hebt me niet naar beneden gegooid, maar wel doen ontstaan.'”

Geert Van Oyen, *De Marcuscode*, Altiora, Averbode, 2005, 208 blz., 13,50 euro, ISBN 90 317 2239 1.